

פתיח הדבר

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 109

סוכות תש"ע

ללא יעד מוגדר, וכמו שמצינו "קומה ה' ויפוצו אויבך",
"פן נפוץ על פני כל הארץ", (ואולי שייך לשורש 'נפץ',
כאבני קיר מנופצות - ישעיה כז, וניפץ עולליך אל הסלע
- תהלים קלז), ואילו "פזר עיקרו שהדבר יתפור ויגיע
ליעדים רבים, כמו "פיזר נתן לאביונים" - שעיקר מטרת
הצדקה היא המקבל, וכן "כפור כאפר יפזר".

וא"כ הדברים מבוארים היטב, שהרי מטרת הגלות
שתייהם הנה, א' לגלות מן הארץ ולא להיות יחדיו,
וכדכתיב "והפיץ ה' אתכם בעמים" (דברים ו, כז). ב'
איתא בפסחים (פז): שמטרת הגלות היא כדי שיתוספו
עליהם גרים. ואכן בשביל המטרה הראשונה העיקר
שיפוצו מארצם, ואילו בשביל המטרה השניה העיקר
שיפוזרו בין הגויים כדי להביא את הגרים משם. ומשום
כך, את הנשלח למטרה מסויימת צריך **לקרב** חזרה
למקומו, ואילו את אלו שהופצו צריך **לכנס** חזרה. וא"כ
הכל מדוייק כמין חומר "וקרב פזורינו מבין הגויים -
ונפוצותינו כנס מירכתי ארץ".

"ותשמרנו ממעשים רעים"

בתפלה שנאמרת בשעת הוצאת ספר התורה, אנו
מבקשים: "יהי רצון... שתזכנו לעשות מעשים טובים
בעיניך, וללכת בדרכי ישרים לפניך, וקדשנו במצותיך
כדי שנזכה לחיים טובים וארוכים ולחיי העולם הבא.
ותשמרנו ממעשים רעים, ומשעות רעות המתרגשות
לבוא...".

שמירה זו מן החטא נתונה גם לזהירות שלנו מפני כל
מכשול ועוון. אדם ששומר על עצמו פן יכשל בדברים
אסורים, ומתפלל לסיעתא דשמיא שתעמוד לו שלא
יחטא, יזכה בעזרת ה' להנצל מכל חטא ולהשמר
ממעשים רעים.

הדרכתו של האדמו"ר מפנינסק קרלין זצ"ל לאחד
מחסידיו תבהיר היטב את משמעות הדברים, ומעשה
שהיה כך היה:

אחד מחסידיו של האדמו"ר זצ"ל, בא לפניו ובפיו
שאלה: הואיל והוא זקוק להשתמש באינטרנט לצורך

"וקרב פזורינו מבין הגויים ונפוצותינו כנס מירכתי ארץ"
יש לעיין מדוע חוזרים פעמיים על אותו הדבר במילים
שונות; מצד אחד פזורינו מצד שני נפוצותינו, מצד אחד
מבין הגויים ומצד שני מירכתי ארץ.

בספר "שמעה תפלתי" מביא בשם הגר"ח קניבסקי
שליט"א שמירכתי ארץ משמעו אפילו אם אין שם
גויים, כגון מעבר לנהר סמבטיון.

ובהערה שם כתב: והיינו ש"קרב פזורינו מבין הגויים"
הוא נגד שבט יהודה ובנימין המפוזרים בכל הארצות,
"ונפוצותינו כנס מירכתי ארץ" הוא נגד עשרת השבטים
שגלו לפניו מן נהר סמבטיון (כדאיתא במדרש רבה
בראשית עג, ה, ועיין רמב"ן דברים לב, כו). ושוב
מצאתי שכן כתב בספר "שער בת רבים" (פרשת נצבים)
עה"פ "ושב ה' אלוקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך
מכל העמין וגוי אם יהיה נדחך בקצה השמים משם
יקבצך וגו'". אמר כאן ב' מיני קיבוץ, עשרת השבטים
האסורים בנהר סמבטיון ובני שבט יהודה ובנימין
הפוזרים ב' כנפות הארץ, וזה "ושב וקבצך מכל
העמים וגו'" נגד שבט יהודה ובנימין, שהם אינם נדחים
כי נודע מקומם, ורק שהם נפוצים זה כאן וזה כאן, ונגד
עשרת השבטים אמר "אם יהיה נדחך וגו'" שהם נדחים
רחוק מאוד מא"י, אפי' משם יקבצך ה' אלוקיך ומשם
יקחך ה' בעצמו ובכבודו, ואמר "והביאך ה' אלוקיך אל
הארץ וגו'" שלא יצטרכו לבוא ברגליהם אך ה' בעצמו
יביאם ע"י עננים.

וע"ש עוד שכתב שזה מה שאומרים "תקע בשופר וכו'
ושא נס לקבץ גלויותינו" - היינו עשרת השבטים שהם
יבואו תחילה לכאן, וקבצינו יחד - היינו שבט יהודה
ובנימין, מארבע כנפות הארץ. וע"ש שכתב לבאר שזה
מה שאומרים וקרב פזורינו וכו'.

הוסיף וכתב הרב הגאון רבי יאיר ישראלי שליט"א:
עוד נ"ל דהנה יש כאן ג' דברים המקבילים זה לזה,
קרב - כנס, פזורינו - נפוצותינו, גויים - ירכתי ארץ.

ובביאור ההבדל ביניהם נראה, דלהפיץ פירושו
כשהמטרה היא שלא יהיו יחדיו כאן, והפצתם היא

עבודתו, והדבר נחוץ לו עד מאד, הוא בא לבקש עצה והדרכה כיצד עליו לנהוג? השיב לו האדמו"ר: מתיר אני לך להשתמש בכלי מסכן זה לצורך עבודתך בלבד, אולם בתנאי שתנהג בו עם כל דיני יחוד... ומאחר שאתה תתאמץ בכל כחותיך פן תכשל בעוון, יסיעו לך מן השמים וישמרוך מכל מעשה רע.

"והיית אך שמח"

העצבות מקורה בגאווה

בציור התורה על חג הסוכות נאמר (דברים טז, יג-טו): "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים... ושמחת בחגך... והיית אך שמח". ויש להבין כיצד אפשר לצוות על האדם לשמוח? האם שמחה היא תחושה שבאה לפי הזמנה או בלחיצת כפתור? מה ביכולתו של אדם שמרגיש עצוב, לעשות, כדי לשנות את תחושותיו, ולהפוך להיות שמח?

כדי להשיב על כך עלינו להתבונן ולחקור בעצמנו, מהו הגורם לתחושת העצבות, וכיצד ניתן לעקור אותו מן היסוד. ואכן, כאשר נבדוק היטב נמצא, שהעצבות מקורה בגאווה. הגאה משוכנע שמן הדין חייבים לתת לו כל מה שהוא רוצה, וכאשר הוא מבחין במחסור כלשהו, הוא מתעצב אל ליבו. ולעומת זאת, מי שמרגיש שמצד הדין אין הוא זכאי למאומה, אינו מרגיש מחסור, ולכן איננו חש בעצב.

האדמו"ר מאז'ורוב דרש על כך במליצה: "והיית אך שמח", בכל מקום שכתוב בתורה "אך" הוא בא למעט, ואכן, "והיית אך", מי שממעט את עצמו, יהיה "שמח" - יצליח לחוש בשמחה ללא עצב כלל.

כיוצא בכך ביאר הגאון מוילנא את הפסוק (קהלת י, ב): "לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו".

מימינם של האותיות למ"ד ובי"ת המרכיבות את המילה "לב", נמצאות האותיות כ"ף ואל"ף, המרכיבות את המילה "אך". ומשמאלם של אותיות אלו, מופיעות האותיות גימ"ל ומ"ם, היוצרות את המילה "גם".

וכך הסביר הגאון: החכם מטה את ה"לב" שלו, לצד ימין, וממעט את עצמו, בהתאם למילה "אך", ואילו הכסיל מטה את ליבו לשמאלו, ונוהג על פי המילה "גם", שהיא לשון ריבוי, ומרגיש שכל דבר ודבר מגיע לו על פי דין... ומשום כך, מה שאינו מקבל, הוא בעיניו כאילו נלקח מבין ידיו...

עצה נגד גאווה...

רבי ראובן קרלנשטיין שליט"א סיפר בהקשר לכך את הסיפור הבא: יהודי אחד בא לפני הרב ובקש ממנו עצה כנגד מידת הגאווה, שמטרידה את מנוחתו. "איך נפטרים מהגאווה?", שאל היהודי, וציפה בקוצר רוח לתשובתו של הרב.

"הכנס לבית המדרש והמתן לי שם ליד הבימה", השיב לו הרב, "כרגע אני טרוד מאד. המתן לי שם, ועוד מעט אתפנה אליך".

לאחר מספר דקות נכנס לחדרו של הרב יהודי אחר ובקש ממנו עצה כיצד להיחלץ מתסבוכת כספית של אנשי מס הכנסה, שזוקפים לזכותו סכומי עתק, שמעולם לא הרוויח כמותם.

"לך לבית המדרש", הורה לו הרב, "שם, ליד הבימה תמצא יהודי שאמרתי לו להמתין, ותבקש ממנו עצה".

היהודי עשה כדבריו, נגש אל אותו יהודי, שהורה לו הרב, והחל לשפוך את ליבו ולתנות לפניו את צרותיו עם מס הכנסה.

למשמע הדברים, עצר אותו הממתין ואמר לו "טעית, אני לא הרב".

"אבל הרב אמר לי שאלך אליך ואתה תתן לי עצה ותפתר את בעיותי", השיב האיש בפליאה.

החליטו השניים ללכת לרב ולשאול אותו לפרש העניין. "מדוע שלח הרב איש זה אלי?", תמה הממתין, "וכי יש לי ראש' כדי לעוץ עצות כנגד מס הכנסה?".

אמר הרב: "אינך יכול לעזר לו? יהי כן, לך חזרה ותמתין לי ליד הבימה".

כעבור זמן מה, נכנס אל הרב יהודי נוסף, שעמד להשיא את שתי בנותיו וברשותו לא היו מזומנים כלל. גם לו אמר הרב: "גש אל בית המדרש, שם עומד יהודי ליד הבימה. הוא יעזר לך".

נגש אבי הבנות אל היהודי שלנו והחל לפרט את סכומי הכסף שלהם הוא זקוק לצורך החתנה.

גם אותו עצר הממתין באומרו: "ודאי טעות בידך". אולם גם הוא הבהיר שעשה כך על פי הוראתו המפורשת של הרב. ושוב נגשו השניים לביורר העניין אצל הרב, וכאשר שמע הרב את דבריהם השיב: "אהה, אין לך די כסף כדי לעזור לו? ניחא. חזור אל בית המדרש והמתן לי שם".

עודם מדברים והנה נכנס אל הרב יהודי ובידו ראה של בהמה ושאלה לו עליה. והרב שלח אותו אל מידענו ליד הבימה.

"מנין אדע לפסק לך?", תמה הממתין וגרר את השואל לרב.

"נו", הורה לו הרב כשהבחין בו, "פסק לו לגבי הראה, האם היא כשרה?".

"אינני מבין לא דבר ולא חצי דבר בענינים כאלה", תמה האיש, "אפילו אינני יודע מאיזה צד פותחים את הישלחן ערוך".

"טוב", הגיב הרב לשמע הדברים, "לך והמשך להמתין לי ליד הבימה...".

רגעים אחדים מאוחר יותר, נכנס אל הרב יהודי עגלון, שעגלתו נתקעה בבץ, והוא נזקק לאדם בעל כח שיעזר לו לחלצה.

"אין בעיה", אמר הרב, "גש אל הבימה בבית הכנסת ובקש מן היהודי שעומד שם שיעזור לך".

שוב השתומם מידענו על הרב שמפנה אליו אנשים כדי לפתור את בעיותיהם: "רבי", פנה אל הרב, "לא מזמן עברתי נתוח, ובכלל יהודי חלש הנני, ואיך אוכל לחלץ את העגלה הכבדה מן הבץ?".

או אז פנה אליו הרב ואמר: "שכל? אין לך; כסף? גם אין לך; הלכה? הלא אתה בעצמך הודית שאינך יודע מאיזה צד פותחים את הישלחן ערוך; כח? שכחת מתי היה לך... ועדיין דרושה לך עצה כנגד גאוה? שמא תסביר לי על מה יש לך להתגאות?...".

"ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות" (בראשית לג, יז)

בספר **"קרוב העני"** שואל מה זה משנה אם עשה למקנהו סוכות או רפת, מדוע טרחה התורה להדגיש שעשה סוכות?

ומתרץ בדרך המוסר ע"פ מה שמובא בספר "מנורת המאור" טעם למצות סוכה: רומז לנו שמאחר שזה זמן ה"אסיף", וכל טוב יש לו בביתו, יכול להיות שיתגאה האדם לומר כל אשר אתה רואה, לי הוא, ואני המושל בכל זה... לכן ציוה ה' יתברך לעשות סוכה - לאמור, צא מדירת קבע ושב בדירת עראי, ועיי זה יזכור שיום יבוא ויצטרך לצאת מן העולם וממילא לא יתגאה.

ואת זה רמז לנו הפסוק כאן: "ויבן לו בית", כלומר, למרות שבנה לו בית, לא עשה מזה ענין, רק "ולמקנהו - עשה סוכות" - כלומר "קנין" עשה לו את הסוכה, כי תמיד היה קשור במוחו ובמחשבתו לענין הסוכה.

"כי אני עבדך. אני עבדך בן אמתך"

מדוע חוזר דוד המלך פעמים על המלים "אני עבדך"?

באר **היעב"ץ**, שישנם שני סוגי עבדים: עבד הנמכר בגנבתו, ומכיון שהוא מכיר את החופש, הוא מנצל כל הזדמנות להשתמט ולברוח. הוא לא מעונין כלל בחיי עבד.

אך עבד כנעני, שאסור לשחררו, הוא וילדיו עובדים אצל האדון, וכך הענין נמשך לדורי דורות. הוא נולד עבד, וגם אביו נולד עבד, והוא אינו מכיר כלל חיים אחרים. עבורו שחרור הוא גזר דין מות כיון שאינו יודע לדאוג לעצמו.

אומר דוד המלך: "אני עבדך", אבל לא סתם עבד, אלא "אני עבדך בן אמתך", אני נולדתי אצלך! לכן "פתחת למוסרי", גם אם תשחרר את אזיקי - לא אברח ממך, כלומר, גם אם תאמר לי לא לקיים מצוות, אמשיד לעשות זאת, כי טוב לי אצלך!

"נדרי לה' אשלם"

פעם בעת תפילת ראש השנה, כשהגיע **האדמו"ר מויז'ניץ**, ה"אמרי חיים" לפסוק "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו, נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשי ולא נשבע למרמה" (תהילים כד, ג ד), החל למרר בבכי.

אחד האורחים בבית הכנסת, לא הבין את פשר בכיו, האם יתכן שהאדמו"ר נשבע לשקר?!

בסיום התפילה, כשעברו על פני האדמו"ר לקבל את ברכתו, אמר לו האדמו"ר: במסכת נדה (ל, ב) כתוב שמשביעים את האדם טרם ירידתו לעולם התחתון: "תהי צדיק, ואל תהי רשע, ואפילו כל העולם כולו אומר לך שאתה צדיק, היה בעיניך רשע". מי יכול לומר שהוא קיים את השבועה הזאת? מי יכול להתחייב שלא נשבע לשקר?!

"ואמת ה' לעולם"

אומר **רבי שלמה זלמן ארנריך הי"ד זצ"ל** בספרו **"טיול בפרדס"**: מאמר מפורסם: לאמת יש רגלים ולשקר אין רגלים. מסביר הרב ארנריך על פי מאמר חז"ל: "דברי תודה קשים לקנותם ככלי זהב, וקלים לאבדם ככלי זכוכית" (משלי כג, ה'): "התעיף עיניך בו ואיננו". האמת יש לה רגלים ולכן ברגע היא נעלמת, אך השקר אין לו רגלים ולכן קשה להתפטר ממנו.

"טוב לחסות בה' מבטח באדם"

מספר הרב **וולך שליט"א**: **רבי מכלוף חדאד**, מחכמי ג'רבה, סיפר סיפור נפלא ששמע מפי אחד השלוחים שבאו מארץ ישראל:

תחתיו נפער בור גדול. הציץ האיש בתוך הבור והנה נגלה לנגד עיניו מטמון גדול ובו כסף וזהב לרוב. הבין האיש כי יד ה' בדבר, הודה לה' בכל לבו, נטל את המטמון ושב לביתו שמח וטוב לב.

לימים שב שלמה המלך לביתו של אלקנה, כשהוא מסתיר את זהותו ולבוש כאחד האדם. כשהתקרב אל הבית ראה למולו בית-מידות גדול ומפואר. התפלא שלמה המלך למראה עיניו. הקיש על הדלת המהודרת. אחד המשרתים פתח את הדלת ושאל לזהותו של האורח. "אמור לאלקנה כי אני האורח שהתארח אצלו לפני כמה שנים, לכבודי הוא שחט את כבשתו האחרונה".

כשנפגשו השניים, שאל ה'אורח' את בעל הבית: האם עשית כעצתי והלכת לבקש את חסדו של שלמה המלך? סיפר האיש כי כשמע ששלמה המלך מתפלל לה' אמר לעצמו כי במקום שיפנה אל המלך מוטב שאף הוא יפנה ישירות אל ה'. והוסיף וסיפר לו את חסדי ה', שהמציא לידו מטמון גדול בדרך פלא.

אמר שלמה המלך: יפה עשית! על כך אמר אדוני אבי דוד המלך ע"ה: "טוב לחסות בה' מבטוח באדם" – הלא הנדיב עצמו פונה אל ה', אם כן אף אתה פנה אל ה' ואל תשא את עיניך אל הנדיב!

"עזי וזמרת י-ה ויהי לי לישועה"

כתב בספר "ראשי בשמים": על הפסוק "כי יד על כס קה מלחמה לה' בעמלק" (שמות יז, טז), אמרו חז"ל: אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה שמו של עמלק.

אמר הקדוש ברוך הוא: אם אצטרך לגאול אתכם רק עבורכם - איני יודע אם תמצא הזכות לזה, אך כיון שאין הכסא שלם ואין השם שלם, לכן "מביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה".

לפיכך כתוב: "עזי וזמרת י-ה ויהי לי לישועה" [זמרת מלשון לזמור ולכרות], כלומר, מדוע הקדוש ברוך הוא כרת את שמו ועשה ממנו "זמרת י-ה" - חצי שם ולא שם הוי"ה מלא? כי "ויהי לי לישועה", כדי להביא לנו לבסוף את הישועה למען שמו.

מנהג המלכים היה לצאת מדי פעם מן הארמון ולהתערות בין המון העם, וכך היו יכולים להתוודע מקרוב אחר הלכי הרוח של בני המדינה. כדי להסוות את זהותם, היו מסירים מעליהם את בגדי המלכות ועוטים עליהם מלבושים רגילים.

שלמה המלך נהג אף הוא כמנהג זה. פעם נקלע שלמה המלך לביתו של בחור אחד בירושלים ושמו אלקנה. אדם זה היה טוב לב ורחמן, וכשראה את ההלך הזר הזמינו אל ביתו, האכילו והשקהו, ואף שחט לכבודו את הכבשה האחרונה שבעדרו. פתחו השניים בשיחה על דא ועל הא, ואז סיפר לו האיש על מצבו הדחוק ועל חובותיו המשתרגים על צווארו.

אמר לו ה'אורח' האלמוני: יש לי ידיד נאמן שיש לו תפקיד נכבד בארמון המלוכה של שלמה המלך. אכתוב לך איגרת אישית ובה אשבח אותך ואמליץ עליך. אם תמסור את האיגרת לאותו אדם, הוא יעבירנה לידי שלמה המלך, והמלך הטוב בוודאי יסייע לך לצאת מן המצר.

הודה אלקנה לאורחו, נטל את האיגרת ונסע לארמון המלוכה. מסר האיש את האיגרת לידי אותו ידיד, והוסיף ושאל היכן המלך. השיבו לו: המלך איננו בארמון, הוא נסע לבית המקדש להעתיר תפילה ותחנונים לפני הקב"ה על עם ישראל.

אמר אלקנה בלבו: אם המלך עצמו נצרך להתפלל לה', מדוע שאני אפנה אל המלך?! הלא מוטב שאף אני אפנה ישירות אל ה', מלכו של עולם, אתנה בפניו את צרותי ואתפלל אליו שיושיעני!

פנה האיש לקרן זווית והתפלל מקירות לבו להשי"ת בבכי ובתחנונים. לאחר שסיים את תפילתו חש כי תפילתו נענתה. לבו אמר לו כי מעתה יראה ברכה בעמלו. הלך אל היער והחל לחטוב עצים שישמשו כפחמים להסקת התנור. הלם בכח בעץ אך העץ הקשוח מיאן להיבקע. ביאושו התיישב האיש על הארץ ופרץ בבכי מר: אנא, רבונו של עולם, אינני יכול עוד!

לפתע נצנץ במוחו רעיון. במקום לחטוב את גזע העץ הקשה, מוטב לנסות לעקור את כל העץ משורשו. דחף את העץ בכל כוחו עד שנעקר ממקומו בקול רעש גדול.

